

Tatoń, Jan

Prof. Artur Czyżyk (1927-2012) : życie dla nauki służącej chorym : działalność naukowa i lekarska Profesora zw. dr. hab. med. Artura Czyżyka jako podstawa rozwoju "warszawskiej" szkoły diabetologii : refleksje dla pamięci

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 75, 47-51

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wydział III

Jerzy Janik 20 III

Wydział V

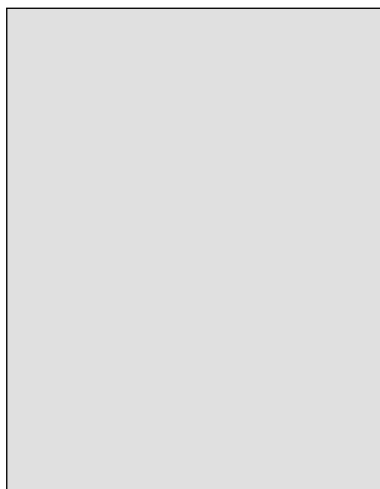
Maria Sieniawska 4 IV

Artur Czyżyk 15 VII

Wydział VI

Maria Radomska 23 VI

7. WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

PROF. ARTUR CZYŻYK
(1927–2012)

Życie dla nauki służącej chorym

Działalność naukowa i lekarska Profesora zw. dr. hab. med. Artura Czyżyka jako podstawa rozwoju „warszawskiej” szkoły diabetologii — refleksje dla pamięci

Warszawski Uniwersytet Medyczny

„Non omnis moriar multaque pars mei vitabit libithinam”

(Horacy, Carmina III, 30, 6)

**(„nie umrę cały, większa część mojego życia
uniknie zapomnienia”)**

Profesor Artur Czyżyk fizycznie odszedł 15 lipca 2012 r., ale duchowo z nami pozostał. Jego wybitne osiągnięcia w działalności naukowej, w kształceniu lekarzy, w organizowaniu współpracy medyków w Polsce i w różnych krajach Europy (szczególnie w diabetologii i w zakresie innych chorób metabolicznych), gastroenterologii, a także w niektórych pokrewnych dziedzinach interny są tak wybitne i twórcze, że przenikają także aktualną działalność wielu medyków. Taką rolę będą spełniać także w przyszłości. Ich twórca jest ciągle między nami, wywiera wpływ na naszą pracę i dążenia, na nasze wartości intelektualne i moralne.

Życiowy szlak

Profesor Artur Czyżyk urodził się 6 lutego 1927 r. w Bodzentynie (woj. świętokrzyskie) — ojciec był nauczycielem w lokalnej szkole. Okres młodości spędził w Gorlicach (woj. małopolskie). Warunki życiowe miał niełatwe, uczył się w ramach tajnego nauczania, maturę zdał w 1943 r. W latach 1945–1951 odbył studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Był wybitnym studentem; wyróżnił się niezwykłym osiągnięciem — jednocześnie z absolutorium uzyskał doktorat.

Od samego początku swojej badawczej i praktycznej działalności interesował się biochemicznymi aspektami klinicznych problemów. Był zwolennikiem integracji postępów biochemii i patofizjologii z kliniką. Stał się w ten sposób prekursorem dzisiejszego kierunku ujmowania patologii klinicznej w oparciu o dowody „evidence based medicine”.

Działalność naukową rozpoczął bezpośrednio po studiach w Zakładzie Farmakologii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Współpracował wtedy z bardzo wymagającym obiektywizmem w badaniach i dydaktyce prof. J. Supniewskim. Zainteresowanie kliniczną farmakologią było szczególną domeną naukowej osobowości Profesora Artura Czyżyka także w późniejszym okresie.

W 1951 r. przeniósł się do Warszawy, uzyskując pozycję pracownika naukowego w III Katedrze i Klinice Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Medycznego. Współdziałał z jej kierownikiem, prof. dr. hab. med. Jakubem Węgierko, nestorem polskiej i europejskiej diabetologii, który pierwszy w Polsce wyodrębnił problematykę cukrzycy (naukową i kliniczną) w postaci osobnego kierunku badań i praktyki; Profesor Artur Czyżyk współuczestniczył w tej działalności.

Nauowiec–lekarz

W 1968 r. objął kierownictwo III Katedry i Kliniki Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Medycznego w Warszawie, która w 1975 r. została przekształcona w Katedrę i Klinikę Gastroenterologii i Chorób Przemiany Materii tego samego Uniwersytetu. Był kierownikiem tej Katedry do roku 1997, kiedy to przeszedł na emeryturę. Jest to okres 30 lat.

W latach 1981–1988 pełnił funkcję Dyrektora Instytutu Chorób Wewnętrznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Cały czas doskonalił swój warsztat naukowy, ma wiele osiągnięć uznanych przez krajowe i międzynarodowe środowiska medyczne. Dorobek naukowy Profesora Artura Czyżyka jest niezwykle imponujący. Wymieńmy tutaj dla przykładu badania i szczególnie twórcze osiągnięcia dotyczące zaburzeń przemiany białek w cukrzycy, mechanizmów metabolicznego oddziaływania doustnych leków przeciwcukrzycowych, odkrycie wpływów biguanidów na absorpcję składników pokarmowych w jelicie, badania aspektów immunologicznych insulinoterapii, badania oceny czynności wątroby w cukrzycy, liczne badania epidemiologiczne i społeczne.

Publikacje obejmują ponad 300 pozycji, w tym około 200 ukazało się w międzynarodowym piśmiennictwie. Wymieńmy tutaj dla przykładu takie publikacje jak *Über das Verhalten der freien Aminosäuren im Hunderplasma während der diabetischen Ketose* („Naturwissenschaften” 1960), *Influence of 5-bromosalicylhydroxamic Acid on Serum Cholesterol Level* (z T. Urbańskim; „Nature” 1963), *The Effect of Biguanide Derivatives upon the Intestinal Absorption of Glucose* (współautor; „Diabetes” 1968), *Clinical Course of Myocardial Infarction among Diabetics* (współautor; „Diabetes Care” 1980).

Całokształt swoich osiągnięć naukowych i praktyczno–klinicznych zebrał w specjalnej monografii *Patofizjologia i klinika cukrzycy* (Wyd. PZWL, Warszawa 1987).

Akademik i ekspert

Profesor Artur Czyżyk cieszył się szerokim uznaniem w krajowym i międzynarodowym środowisku medycznym. Był członkiem Towarzystwa Internistów Polskich (TIP); w latach 1968–1973 sprawował funkcję przewodniczącego Sekcji Diabetologicznej TIP. Działał w Polskim Towarzystwie Gastroenterologicznym, w Polskim Towarzystwie Endokrynologicznym, w Warszawskim Towarzystwie Naukowym (członek zwyczajny). W latach 1970–1977 prowadził Fundację im. Jakuba hr. Potockiego. W latach 1971–1986 był redaktorem głównego czasopisma polskiej interny — Polskiego Archiwum Medycyny Wewnętrznej.

Wyróżnił się też szczególnie pracą w międzynarodowych naukowych organizacjach diabetologicznych. Był jedynym diabetologiem w Polsce, który został wyróżniony tytułem honorowego członka European Association for the Study Diabetes (EASD) — naukowo–klinicznej organizacji o wysokich kryteriach ocen i działań. Podobne honorowe wyróżnienia nadało Profesorowi Arturowi Czyżykowi wiele krajowych towarzystw diabetologicznych.

Profesor Artur Czyżyk został wybrany do pełnienia funkcji wiceprezydenta EASD w latach 1968–1969, a później był wiceprezydentem International Diabetes Federation. W roku 1970 organizował w Warszawie zjazd naukowy EASD. Sprawował także funkcję eksperta WHO w zakresie diabetologii.

Realizując zadania badawcze, prowadząc szeroką i odpowiedzialną działalność praktyczno–lekarską oraz akademicką, Profesor Artur Czyżyk bardzo wybitnie wyróżniał się jako twórca nowych inicjatyw i działań oraz jako ich niezwykle staranny i precyzyjny wykonawca.

Warszawska Szkoła Diabetologii

Prowadząc naukowe badania i działalność kliniczną oraz akademicką, Profesor Artur Czyżyk zebrał wokół swoich idei i warsztatu naukowe-

go duży zespół uczniów–badaczy i praktyków–klinikistów. Kolejne ich pokolenie obecnie rozwija wiele idei i wartości Profesora. Liczni uczniowie Profesora Artura Czyżyka uzyskali wiele ważnych wyników badań naukowych i osiągnięć praktycznych. W sposób twórczy rozszerzyli dorobek polskiej diabetologii w wielu ośrodkach diabetologii w Warszawie, w Polsce i za granicą.

Powstała w ten sposób Warszawska Szkoła Diabetologii, która łączy obiektywne cele i metody badawcze z indywidualnymi potrzebami pacjentów. Łączy patologię molekularną z humanizmem, ma własne, oryginalne zasady medyczne i społeczne.

Osiągnięcia Profesora Artura Czyżyka, idee i wartości w niezwykle skuteczny sposób spełniają wyzwania współczesnej diabetologii, jak wprowadzenie zasad EBM do praktyki, zasada „patient–centered care”, rozwój zastosowań technologii molekularnej, badań epigenetycznych i proteonomiki i jednocześnie metod psychologicznych, edukacyjnych i socjologicznych, zwiększających skuteczność profilaktyki i leczenia chorób metabolicznych, szczególnie cukrzycy.

Non omnis moriar!

Jan Taton